

Täysistunto

Keskiviikko 19.4.2017 klo 13.59—16.01

8. Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 2016

Kertomus K 6/2017 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu

15.32 **Pauli Kiuru kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Käsitlemme Eduskunnan kirjaston kertomusta vuodelta 2016.

On yhteensattuma, että tällä samalla viikolla vietämme valtakunnallista lukuviikkoa. Erityisesti kirjastot ja koulut järjestävät teemaan sopivia tapahtumia. Hyvää ja antoisaa lukuviikkoa meille kaikille!

Eduskunnan kirjaston perustehtävät on määritelty Eduskunnan kirjastoa koskevassa laissa ja tarkemmin ohjesäännössä. Kirjasto palvelee eduskuntatyötä. Se on myös eduskunnan keskusarkisto. Lisäksi tehtäviin kuuluu toimia oikeudellisen tiedon, yhteiskuntatiedon ja eduskuntatiedon keskuskirjastona.

Eduskunnan kirjaston strategia uusittiin kertomusvuonna. Sen mukaan kirjaston asiakkaat jaetaan kolmeen pääryhmään: ydinasiakkaisiin, ulkoisiin ydinasiakkaisiin sekä ulkoisiin asiakkaisiin. Kahteen ensin mainittuun ryhmään eli ydinasiakkaisiin kuuluvat virastot ja virkamiehet löytävät hyvin Eduskunnan kirjaston palvelut, joita ovat esimerkiksi vaativat ja laajat tietohaut. Sen sijaan kirjaston julkista ja avointa roolia ei vielä riittävästi tunneta ulkoisten asiakkaiden ryhmässä. Eduskunnan kirjasto on avoin myös kaikille henkilöasiakkaille. Tämän asian kohdalta toivon myös edustajakollegoilta aktiivisuutta, ja tätä tietoa voitte lähipiirissänne jakaa. Siis Eduskunnan kirjasto on avoin kaikille henkilöasiakkaille.

Eduskunnan kirjaston hallitus otti kertomusvuonna kantaa avoimen ja luotettavan tiedon puolesta. Halusimme osaltamme tukea suomalaisia päätoimittajia sekä heidän julkista kannanottoaan luotettavan median puolesta. Lukutaito ja koulutus, luotettava ja vapaa media, sananvapaus, kirjastot, äänioikeus, demokratia, toimittajien oikeudet tehdä työtään painostuksetta, korruptoitumattomuus sekä hallinnon avoimuus, nämä ovat niitä tekijöitä, joista muodostuu kaikki se arvokas ja kaunis, jota haluamme itsenäisyytemme 100-vuotisjuhlavuonna kunnioittaa. Näiden tekijöiden eteen on myös tehtävä työtä ja oltava jatkuvasti hereillä. Euroopassa ja sen lähialueella on runsaasti esimerkkejä, jotka kertovat itsestään selvyytensä pitämiemme arvojen ja oikeuksien eroosiosta.

Kirjastojen rooli on digitalisoitumisen myötä muuttunut ja muuttumassa. Fyysiset käynnit korvautuvat osin verkkovierailuilla ja digitaalisilla aineistoilla. Esimerkiksi Eduskun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 39/2017 vp

nan kirjaston verkkosivuilla julkaistavat lakihankkeiden tietopaketit kiinnostavat laajasti yleisöä.

Eduskunnan kirjasto järjestää myös koulutusta. Tiedonhallinnan koulutukseen osallistui kertomusvuonna yli 1 100 henkilöä. Kirjaston tiloissa järjestetyt näyttelyt ovat herättäneet kiinnostusta myös valtakunnan medioissa.

Veteraanikansanedustajien muistitietoarkistoon tehtiin kertomusvuonna 12 kansanedustajahaastattelua ja yhden eläkkeelle jääneen virkamiehen haastattelu. Kirjaston hallitus päätti lokakuussa 2016, että myös istuvan kansanedustajan haastattelu on mahdollista. Harkintavalta on tutkijalla.

Eduskunnan kirjasto on arvostettu työpaikka. Avoimiin tehtäviin tulee huomattavan runsaasti hakijoita, ja hakijoiden koulutus ja työkokemus ovat erinomaisia. Kirjastossa työskenteli vuoden lopussa 38 henkilöä, ja työntekijämäärä on ollut pienessä laskussa viime vuosina. Olemme ilmeisesti saavuttamassa tai saavuttaneet alarajan, jonka alitse ei enää voida mennä, jottei tehtävien hoito vaarannu.

Kiitos kaikille kirjaston henkilökuntaan kuuluville hyvin tehdystä arvokkaasta työstä.
— Kiitos.

15.37 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Kiitos kirjaston hallituksen puheenjohtajalle, edustaja Kiurulle hyvästä esittelypuheenvuorosta. Tämä opus on erinomainen, kiitos siitä kirjaston henkilökunnalle hallituksen ohessa.

Hieman huolestuneena tietysti seuraa sitä, että tämä lainausten ja lainojen uusintojen määrä on jatkuva miinusmerkkinen tolppa, ja se on jatkunut tuolta vuodesta 2010, 2011 eteenpäin. Ymmärrän, että jonkun verran sitä varmasti selittää se, että remontti aiheutti sitä, että kirjasto ei ollut tuolla tavalla toiminnassa, ja osaltaan varmasti se, mitä täällä sanotaan, että yhä enemmän asioidaan verkossa. Mutta toisaalta toivoisin, että tätä tutkittaisiin vähän lisää, ja voisiko olla paikallaan jopa pieni kampanja siitä, että kirjasto on jälleen auki. Se oli ainakin ennen hyvinkin suosittu opiskelijoiden ja muiden keskuudessa, kun sieltä kirjat hyvin sai.

Nuorten parlamentista haluan myös antaa kiitosta kirjastolle, joka on siinä merkittävässä roolissa eduskunnan puhemiesten ja eduskunnan johdon kanssa. Meillä toimii upea määrä näitä kerhoja eri suomalaisissa kouluissa, ja viime vuonna jo kymmenennen kerran Nuorten parlamentti kokoontui, silloin täällä väistötiloissa.

Arvoisa puhemies! Loppuun haluan kiittää myös tästä minun sydäntäni lähellä olevasta asiasta eli historian kirjoittamisesta tai talteen laittamisesta. Esitin aikanaan tätä, että myös istuvia kansanedustajia voitaisiin haastatella silloin, kun kyse on esimerkiksi tämän tyyppisistä edustajista kuin Zyskiewicz tai Kanerva taikka Tuomioja, joiden kohdalla tuntuu, että Johan Sirén on heidät jo aikanaan tänne eduskuntaan suunnitellut ja he täällä maailman tappiin ovat. On hyvä, että heitäkin voidaan haastatella. [Puhemies koputtaa] Kysyisin nyt oikeastaan puheenjohtajalta, edustaja Kiurulta: onko yhtään tällaista tämän vuoden puolella vielä tehty, onko kukaan näistä konkareista päässyt tuohon haastateltavien penkkiin? Toivon, että tuo yksi eläkkeelle jäänyt virkamies, joka nyt on ehditty haastattelemaan, olisi ollut pääsihteeri Tiitinen.

15.40 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos edustaja Heinoselle hyvistä huomioista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 39/2017 vp

Todellakin kirjaston hallitus teki näihin veteraanikansanedustajien haastattelukäytäntöihin pientä tarkennusta. Vastuu on tutkijalla, ja luotamme tutkijoiden näkemykseen. Viime vuonna yksi virkamies haastateltiin. Ehkä nyt ei ole syytä mennä nimien tasolle, ketä on haastateltu. Tutkijat niitä voivat sitten käyttää, kun ovat tutkimusluvan saaneet.

Tänä vuonna on tarkoitus haastatella 12 kansanedustajaa ja mahdollisesti 2 veteraanikansanedustajaa, joihin sitten tutkija ottaa yhteyttä, ja, mikäli edustajat siihen suostuvat, sitten etenee.

Nämä tutkimukset ja haastattelut ovat hyvin perusteellisia, keskimäärin kahdeksan tuntia kestäviä, eli siihen täytyy myös edustajan varata runsaasti aikaa ja voimia. Kansainvälisesti verrattuna tämä on erittäin poikkeuksellinen tapa, näitä on tehty jo hyvinkin pitkään.

15.41 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Aina kun puhutaan kirjastoista, puhumme hyvin tärkeästä asiasta. Omalta osaltani myös kiitän edustaja Kiurua hyvästä esittelypuheenvuorosta ja niistä painopisteistä, mitä toitte tässä puheenvuorossanne esiin. Ja ei tuo edustaja Heinosenkaan puheenvuoro hullumpi ollut: siinä puhuttiin tärkeistä asioista, ja on mielenkiintoista kuulla juuri tämä, että se, mitä täällä salissa olemme aiemmin näissä asioissa ja tässä kohdassa puhuneet, on mennyt eteenpäin myös muun muassa näitten haastattelujen osalta kaiken kaikkiaan.

Eduskunnan kirjastolle toivon kaikkea hyvää. Eduskunnan kirjasto on hyvin tärkeä. Se on tärkeä helmi kirjastojen hienossa helminauhassa, ja toivon, että tämä helminauha säilyy meillä kansallisaarteena nyt ja tulevaisuudessa. Toivon, että päättäjät niin täällä eduskunnassa kuin kunnissakin ovat kyllin viisaita pitääkseen hyvää huolta arvokkaasta kirjastolaitoksestamme kaiken kaikkiaan.

On hienoa, että valtakunnallinen lukuviikko sattuu juuri tälle päivälle, kun täällä eduskunnassakin kirjastoista on mahdollisuus keskustella. Se on tärkeä asia, ja kaiken kaikkiaan toivoisin sitä, että suomalaisten lukuharrastus — erityisesti lasten, pienten poikien lukuharrastus — saisi tuulta siipiensä alle ja evästä jatkoonsa. Mehän olemme paljon keskustelleet siitä, että tässä tiettyjä haasteita on ollut, ja siksi mielestäni puhumme erittäin, erittäin tärkeästä asiasta, kun puhumme ihmisten, esimerkiksi lasten, lukuharrastuksesta.

Samoin, kun puhumme kirjastojen merkityksestä, puhumme todella isosta asiasta, suomalaisesta historiasta sekä tässä päivässä että tulevaisuudessa. Se on toden totta, että kun puhutaan ihmisten tasa-arvoisista mahdollisuuksista, sivistyksen edistymisestä, kaikesta siitä, niin kyllä se näin on, että kahta en vaihda: peruskoulu ja kirjastot. Eli se on hyvin arvokas asia, ja siksi toivon sellaisia päätöksiä, että tässä talousahdingossa kirjastojen määrärahat turvataan, toimintaedellytykset turvataan ja samoin [Puhemies koputtaa] kehitetään koko kirjastolaitosta.

Puheenjohtaja! Jos saan ihan lyhyesti saapumatta sinne ylös todeta vain, että viime kohdassa puhuimme myös kirjastojen perusparantamisesta, ja mielestäni siinä olisi myös idea, mihin kannattaisi tässä työllisyystilanteessa tarttua.

15.43 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Eduskunnan kirjastosta voidaan sanoa, että se on eduskunnan sykkivä sydän. Harva siellä käy, mutta moni tuntee sen voiman ytimissään. Sieltä saa tietoa tarvittaessa, ja se kertoo myös siitä, miten edistyksellinen kansakuntamme on. Laaja tarjonta ja tietopakettit käsittelyyn tulevista laeista ovat todella tärkeä osoitus kansalaisyhteiskunnan toimivuudesta. Meillä on avoin mahdollisuus pereh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 39/2017 vp

tyä ihan tuolla kotipenkillä kaikkeen siihen, mistä täällä talossa tärkeästi päätetään, ja se kertoo kyllä paljon meidän yhteiskunnastamme.

Erittäin mielenkiintoista oli lukea näistä veteraaniedustajien haastatteluista, joita on siis tosiaan tehty jo aika pitkään, ja siitä heräsikin kysymys, kuka saa nähtäväkseen tai kuunneltavakseen näitä haastatteluja. Miten on ajateltu niiden kanssa toimia? Olisin edustaja Kiurulta tätä kysynyt.

Miten voisi sitten käytännössä myös edetä sen suhteen, että haastatteluvalikoimaan tosiaan otettaisiin vaikka ensimmäisen kauden kansanedustajat — mitkä ovat olleet heidän tunnelmansa ja näkemyksensä eduskuntatyöstä? Saattaisi olla myös jollekin lukijalle ja tutkijalle hyvin mielenkiintoinen asia.

Vielä nostaisin tämän kansainvälisen toiminnan, parlamentaaristen kirjastojen kansainvälisen yhteistyön, joka on myös todella merkittävä osa kirjaston toimintaa. Siitä kysyisin, onko kirjastoilla jotain kansainvälisiä seminaareja, joihin edustajatkin voisivat osallistua.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Annetaan vastauspuheenvuoro, edustaja Kiuru.

15.45 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Laukkasen kysymykseen näistä haastatteluista ja niiden julkisuudesta: Itse asiassa Eduskunnan kirjaston sivuilla on muistitietoarkiston haastatteluaineiston käytösäännöt. Ne eivät ole sillä tavalla julkisia, että kuka tahansa voisi koska tahansa niitä mennä lukemaan. Tutkimuslupa annetaan tutkimukselliseen käyttöön lähinnä pro gradu -tutkimukseen ja siitä ylöspäin. Hakemuksesta sitten kirjaston johtaja tekee päätöksen, miten niitä saa käyttää. Aineisto, mikä on lainaksi saatu, pitää yleensä tuhota sitten käytön jälkeen.

Kansainvälisyydestä tuli hyvä huomio. Itse asiassa olemme kirjaston hallituksessa ja talousarviokäsittelyssä kiinnittäneet huomiota tähän kansainvälisyysnäkökulmaan, koulutusnäkökulmaan henkilökunnan osalta, ja sen suhteen olemme itse asiassa hieman terävöittäneet linjaa, koska kansainvälisyys on tälläkin alalla aivan keskeistä.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sitten palataan puhujalistaan.

15.46 Outi Mäkelä kok: Arvoisa puhemies! Eduskunnan kirjasto on todellakin arvokas instituutio. Kirjaston hallituksen puheenjohtaja Kiuru nosti esiin tärkeän asian siitä, että Eduskunnan kirjasto on kaikille avoin. Muistan itse, että kun opiskelin, niin se oli ikään kuin vaiettu salaisuus, että Eduskunnan kirjastosta löytyy asiantuntevaa ja loistavaa palvelua ja saa tenttikirjat nopeasti, jopa nopeammin kuin yliopiston kirjastosta. Aikoinaan, jos siellä olivat kirjat varattuja, täältä yleensä löytyi joku kirja, jota ei tarvinnut jonottaa. Toivon todella, että tämä avoimuus leviäisi ja ihmiset löytäisivät tänne Eduskunnan kirjaston äärelle.

Meillähän on tällainen tiedon avoimuuden aikakausi nyt menossa, ja on tärkeää, että se ei ole pelkästään digitaalista tietoa vaan se on myös perinteistä kirjatieoa ja että meillä on myös avoimuutta tässä avussa. Eduskunnan kirjasto on mainio ja palveleva instituutio siinäkin, että sieltä löytyy apua tiedon löytymiseen. Kun nyt Lukuviikon teema on "Anna lahjaksi lukuseikkailu", ehkä eduskunta voi ikään kuin antaa lahjaksi kirjaston muodossa tietoseikkailun. Hyvää Lukuviikkoa vaan kaikille!

Pöytäkirjan asiakohta PTK 39/2017 vp

15.48 Pia Viitanen sd: Arvoisa herra puhemies! Toden totta, ihan hyviä ideoita tässä keskustelun varrella tulee heitettyä, ja tämä viimeksi mainittu kysymys myös tästä avoimuudesta ja tavoitettavuudesta on hyvin tärkeä.

Oikeastaan siksi pyysin vielä tämän puheenvuoron, kun hieman jäi kesken tuossa edellisessä tämä kirjastolaitoksen tulevaisuus ylipäättään, ja kun olemme puhuneet täällä muun muassa nyt näistä ajoista, jolloin työllisyyteen tulisi satsata, niin silloinhan tietenkin kannattaa myös peruskorjata ja rakentaa. Niinpä tässäkin kohtaa haluan muistuttaa hallitusta esimerkiksi tulevassa kehysriihessä ottamaan huomioon, että — kun viimeksi puhuimme aiemmassa kohdassa homekouluista — ihan yhtä lailla esimerkiksi moni kirjasto kaipaisi kohennusta tai sitten ihan uuttakin rakentamista. Ja viime kaudellahan saimme tässä toteutettua sen kauden viimeisen toimenpidepaketin, mikä kunnille oli luvattu, mutta sen jälkeen jatkoa ei sitten enää piisaakaan, ja siksi toivoisin ja tässä voisi olla hyvä vinkki tulevaisuuteen, että voisimme palata myös valtion osalta kirjastorakentamisen ja -korjaamisen avustamiseen.

Puhemies! On yksi positiivinen asia, minkä haluan tässä yhteydessä mainita, mikä liittyy sinänsä kirjastoihin ja on hyvin tärkeä asia, ja näin Suomen 100-vuotisjuhlavuonna haluan sen täällä salissa sanoa — olen siihen toki aikaisemminkin käyttänyt puheenvuoroja ja ministerinä toimin paljon sen puolesta — ja se on tämä lainauskorvausasia. Mielestäni on erittäin hienoa, että sen saimme. Viime kaudella, jolloin lainauskorvaukset tuplattiin, aloitettiin työ ja perustettiin parlamentaarinen työryhmä, joka sitoutuu siihen, että juhlavuonna saatetaan tämä lainauskorvaus pohjoismaiselle tasolle, ja se on nyt toteutunut. Se on tärkeä, se on arvokas asia, ja siinä muuten koko eduskunta on tehnyt sitkeää työtä. Itselläni on pitkä tausta esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston jäsenenä ja tiedän, että olemme lukuisia kertoja ponsin kiinnittäneet tähän asiaan huomiota, ja on merkittävä ja [Puhemies koputtaa] iso asia, että tämäkin on saatu nyt maaliin.

15.50 Outi Mäkelä kok: Arvoisa puhemies! Kun edustaja Viitanen tässä otti tämän kirjastojen uudistamisen esiin, niin en voi kyllä olla enempää samaa mieltä siitä, että kirjastojen pitää elää tässä ajassa ja kirjastot voisivat olla yhä enemmän tällaisia monipuolisia tapaamispaikkoja, ihmisten olohuoneita, ja ainakin meillä omassa kunnassa Nurmijärvellä tähän suuntaan on jo menty. Kirjastot järjestävät yhä enemmän tapaamisia, erilaisia tilaisuuksia, joissa erilaiset ihmiset voivat kohdata ja käydä jopa keskusteluja. Kirjasto ei ole enää se paikka, jossa pitää olla vain hiljaa ja lukea ja hyssytellä — toki sekin on tärkeä arvo. Tälläkin viikolla Nurmijärvellä on tulossa Esko Valtaoja pitämään luentoa, ja toivon, että se on paljon suosiota keräävä tilaisuus.

Pidän myös siitä ajatuksesta, mikä on ollut esillä, että kirjastot voisivat lainata urheiluvälineitä, esimerkiksi kävelysauvoja tai muita tämän tyyppisiä, joita ehkä jokaiseen perheeseen ei välttämättä tule ostettua. Mielestäni tämä olisi tätä nykyaikaa ja sopisi jakamislouteen myös hyvin.

15.51 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Viitanen puhui tästä avoimuudesta ja tämäntyyppisistä asioista ja ihan oikein. Avoimuuteen liittyy myös yhteistyö. Tuohon tien toiselle puolelle on valmistumassa Helsingin keskustakirjasto, ja Eduskunnan kirjasto omalta osaltaan on avannut keskustelun uuden keskustakirjaston kanssa, ja tavoitteena on tehdä laajasti yhteistyötä eri kirjastojen välillä. Kirjasto panostaa myös visuaalisuuden ja avoimen datan hyväksikäyttöön.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 39/2017 vp

Edustaja Mäkelä toi esiin tämän tapaamispaikka-ajatuksen, ja itse asiassa juuri tähän suuntaan noin puoli vuotta sitten hyväksytty uusittu kirjastolaki suuntasi, että kirjastojen tulee tarjota mahdollisuuksia kuntalaisille ja kansalaisille tapaamisiin veloituksetta tai hyvin näennäisellä korvauksella. Siihen suuntaan ollaan kyllä menossa, että kirjastot ovat tällaisia yhteisöllisyyden, sananvapauden ja kokoontumisvapauden airuita.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.